

УДК 316.37-053.2-058.5/.7:342.722:343.13
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2025-3-11>

ОКРЕМІ ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВ ВРАЗЛИВИХ ОСІБ

Сотула Олександр Сергійович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету
sotula6464@gmail.com
orcid.org/0000-0003-4633-4500

Гавловська Аліна Олександрівна,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
завідувачка кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету
ahavlovska@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-7973-7560

Метою статті є здійснення комплексного юридичного аналізу нормативно-правових засад та практичних механізмів забезпечення ефективності принципів кримінального провадження для вразливих учасників кримінального процесу в Україні, виявлення наявних прогалин та ризиків і обґрунтування рекомендацій щодо їх усунення з урахуванням особливостей ролей учасників кримінальних процесуальних правовідносин.

Методи. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально правові методи, зокрема діалектичний, формально-юридичний (догматичний), герменевтичний, метод системного аналізу, метод теоретичного узагальнення.

Результати. На основі аналізу національного законодавства, практики правозастосовної діяльності судів, доктринальних джерел та емпіричних спостережень:

- окреслено принцип рівності учасників кримінального процесу як можливості осіб не лише брати участь у провадженні, а й ефективно впливати на його хід керуючись своїми законними інтересами;
- ідентифіковано ключові категорії вразливих учасників (підозрювані / обвинувачені з психічними чи інтелектуальними порушеннями, неповнолітні, особи з інвалідністю, іноземці/особи, які не володіють державною мовою, травмовані потерпілі) та їхні специфічні процесуальні потреби;
- проаналізовано нормативно-правову базу й практику, виявлено фрагментарність регулювання спеціальних заходів для підозрюваних у порівнянні зі свідками та нестачу чітких процедур оцінки вразливості;
- досліджено механізми забезпечення рівності учасників та сторін провадження (залучення перекладача, адаптовані процедури, документування заходів) та вимог до них);

Висновки. Належне дотримання права вразливих учасників кримінального провадження є елементом права на судовий захист, принципів доступності правосуддя та рівності учасників провадження. Відсутність єдиного визначення поняття «вразливі особи» у процесуальному законодавстві спричиняє фрагментарність правового регулювання й ускладнює його застосування. Аналіз чинних норм і практики свідчить про існування різних видів процесуальних вразливостей, кожна з яких потребує специфічних гарантій. Наявна нормативна база лише частково забезпечує захист таких осіб і містить суттєві прогалини.

Ключові слова: кримінальне провадження, рівність сторін, учасники кримінального провадження, право на справедливий суд, доступ до суду, судовий розгляд, досудове розслідування, перекладач, неповнолітні особи.

CERTAIN PRINCIPLES OF CRIMINAL PROCEDURE IN THE CONTEXT OF PROTECTING PROCEDURAL RIGHTS OF VULNERABLE PERSONS

Sotula Oleksandr Serhiiiovych,
Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of National, International Law and Law Enforcement
Kherson State University
sotula6464@gmail.com
orcid.org/0000-0003-4633-4500

Havlovskaya Alina Oleksandrivna,
Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,
Acting Head of the Department of National, International Law and Law Enforcement
Kherson State University
ahavlovskaya@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-7973-7560

The purpose of this article is to conduct a comprehensive legal analysis of the regulatory and legal framework and practical mechanisms for ensuring the effectiveness of criminal proceedings for vulnerable participants in the criminal process in Ukraine, to identify existing gaps and risks, and to justify recommendations for their elimination, taking into account the specific roles of participants in criminal procedural legal relations.

Methods. The methodological basis of the study consists of general scientific and special legal methods, in particular dialectical, formal-legal (dogmatic), hermeneutic, systematic analysis, and theoretical generalization methods.

Results. Based on an analysis of national legislation, court enforcement practices, doctrinal sources and empirical observations:

- the principle of equality of participants in criminal proceedings has been outlined as the ability of individuals not only to participate in proceedings, but also to effectively influence their course in accordance with their legitimate interests;
- key categories of vulnerable participants (suspects/defendants with mental or intellectual disabilities, minors, persons with disabilities, foreigners/persons who do not speak the official language, traumatised victims) and their specific procedural needs have been identified;
- The regulatory framework and practice have been analysed, revealing the fragmentary nature of the regulation of special measures for suspects compared to witnesses and the lack of clear vulnerability assessment procedures.
- mechanisms for ensuring the equality of participants and parties to proceedings (involvement of interpreters, adapted procedures, documentation of measures) and requirements for them were examined;

Conclusions. Proper observance of the rights of vulnerable participants in criminal proceedings is an element of the right to judicial protection, the principles of accessibility of justice and equality of participants in proceedings. The absence of a single definition of the concept of 'vulnerable persons' in procedural law leads to fragmentation of legal regulation and complicates its application. An analysis of current regulations and practice shows that there are different types of procedural vulnerabilities, each of which requires specific guarantees. The existing regulatory framework only partially protects such persons and contains significant gaps.

Keywords: criminal proceedings, equality of parties, participants in criminal proceedings, right to a fair trial, access to court, court proceedings, pre-trial investigation, interpreter, minors.

Вступ. Одне з ключових завдань вітчизняної юридичної науки, законодавчої діяльності та правозастосування полягає в закріпленні демократичних принципів, що забезпечують формування правової держави й реальну охорону прав і свобод людини за допомогою ефективних правових механізмів. Метою побудови правової держави є створення такого правового порядку, в якому кожна особа матиме стійку можливість захищати свої права, свободи та інтереси засобами права. За таких умов особливу вагу набувають фундаментальні принципи судочинства, зокрема доступ до правосуддя та гарантована рівність усіх учасників процесу перед законом і судом.

Попри те, що засада рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом прямо передбачена у пункті другого частини третьої статті 129 Конституції України (Конституція України, 1996), у діючому кримінально-процесуальному законі недостатньо регламентовані питання щодо забезпечення принципу доступу до правосуддя вразливих учасників кримінального процесу.

Інформаційно-аналітичний центр Міжнародної спільноти з прав людини (IAC ISHR) у 2024 році провів опитування адвокатів різних практик з метою з'ясування їх думки щодо рівня дотримання рівності сторін у судовому

провадженні. Отримані дані свідчать про системність проблеми:

- 69,8% респондентів вказали, що більш ніж у 75% справ регулярно стикаються з порушенням цього принципу;
- 18,8% повідомили про такі випадки у половині чи навіть більшій частині своїх справ (50–75%);

Загалом 88,6% опитаних констатували, що нерівність сторін у судовому процесі має регулярний характер (Юридична газета, випуск від 13.03.2025).

На нашу думку, очевидним є той факт, що найбільш критичним порушенням принципу рівності учасників кримінального провадження є в тих категоріях справ, у яких беруть участь вразливі особи. Саме тому, вважаємо обрану тему актуальною й такою що потребує наукового осмислення, жвавої дискусії в експертному середовищі та напрацювання практичних рекомендацій, що допоможуть поліпшити стан дотримання важливих вихідних засад кримінального процесу.

1. Теоретико-правові засади принципу рівності сторін у кримінальному процесі

Стаття 10 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) визначає, що «не може бути привілеїв чи обмежень у процесуальних правах, передбачених цим Кодексом, за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних

чи інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, громадянства, освіти, роду занять, а також за мовними або іншими ознаками.» (КПК, 2012). У даній нормі законодавець закладає основу політики протидії будь-яким проявам дискримінацій та процесуальних зловживань у ході кримінального провадження стосовно осіб, які за певними характеристиками (особистісними, соціально-економічними, національними, анатомічними тощо) можуть бути віднесені до категорії «вразливих» у контексті кримінальних процесуальних правовідносин.

Право на судовий захист є фундаментальною конституційною гарантією можливості особи звертатися до суду з метою відновлення чи захисту своїх прав, свобод та законних інтересів. Конституція України (ст. 55) закріплює, що Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (Конституція України, 1996). На рівні Acquis Європейського Союзу це право конкретизується у статті 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка встановлює право на справедливий і публічний розгляд справи судом (Конвенція, 1950). Таким чином, право на судовий захист є універсальною підвалиною реалізації інших (похідних) процесуальних прав та принципів.

Категорія «доступність правосуддя», у свою чергу, виступає важливою умовою реалізації права на судовий захист. Вона охоплює як інституційні, так і практичні аспекти здійсненості для кожної конкретної особи права на звернення до суду. На думку О.М. Овчаренко, «доступність правосуддя розглядається як принцип організації та діяльності судової влади, сутність якого полягає у відсутності фактичних і юридичних перешкод для звернення зацікавлених осіб до суду за захистом своїх прав та визначається як стан організації судової системи і юрисдикційної діяльності суду в демократичному суспільстві, який задовольняє потребу суспільства у вирішенні юридично значущих справ» (Овчаренко О.М., 2008). Доступність правосуддя означає не лише формальне існування судових органів, а й реальну можливість їхнього використання: належне територіальне розташування, фінансова посиленість судових витрат, доступність правової допомоги (в т.ч. безоплатної), відкритість інформації про процедури, а також гарантії процесуальної підтримки для вразливих категорій осіб. За відсутності забезпечення описаних умов, право на судовий захист ризикує залишитися суто декларативним.

Принцип рівності учасників судового процесу перед законом і судом можна оцінити як конкретизований прояв і права на судовий захист, і принципу доступності правосуддя. Його нормативне закріплення міститься у ст. 24 Конституції України та ст. 22 КПК, де визначено, що сторони кримінального провадження користуються рівними правами для відстоювання своїх позицій. У правотворчій практиці Європейського суду з прав людини (далі – Суд, ЄСПЛ) цей принцип відомий як «рівність сторін» (equality of arms). Так, у справі *Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands* 1993 року Суд підкреслив, що рівність сторін означає необхідність забезпечення кожній стороні розумної можливості представити свою позицію в умовах, які не ставлять її у суттєво менш сприят-

ливе становище порівняно з опонентом (*Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands*, 1993). У справі *Steel and Morris v. the United Kingdom* 2005 року ЄСПЛ наголосив, що рівність процесуальних можливостей набуває особливого значення для осіб, які перебувають у вразливому становищі, оскільки відсутність належної підтримки позбавляє їх ефективної участі в процесі (*Steel and Morris v. the United Kingdom*, 2005). Це особливо актуально для неповнолітніх, осіб з інвалідністю чи учасників судового процесу перед законом і судом як самостійної засади кримінального судочинства, адже рівність у такому випадку досягається шляхом надання додаткових процесуальних гарантій.

На підставі проведеного нами аналізу законодавства та наукової літератури, можемо виокремити кілька ключових ознак рівності учасників судового процесу перед законом і судом як самостійної засади кримінального судочинства:

- **Універсальність поширення.** Рівність перед судом поширюється на всіх учасників кримінального провадження незалежно від їхнього процесуального статусу, соціального становища, громадянства чи інших ознак;

- **Єдність процесуальних можливостей.** Сторони наділяються однаковим обсягом прав і обов'язків для здійснення захисту чи обвинувачення. Це означає не лише формальне закріплення рівності, а й забезпечення реальної можливості їх реалізації;

- **Виключення дискримінації.** Будь-які відмінності у правовому становищі учасників процесу мають ґрунтуватися виключно на об'єктивних критеріях, а не на дискримінаційних ознаках;

- **Неупередженість і незалежність суду.** Суд виступає гарантом рівності сторін, забезпечуючи однакові умови для доведення позиції та розгляду доказів;

- **Процесуальні гарантії для вразливих осіб.** «Рівність» тотожна «однаковості», адже передбачає застосування додаткових гарантій для тих категорій осіб, які у силу об'єктивних обставин не можуть належним чином захистити свої права, свободи та законні інтереси на підставі загальних процедур і механізмів.

Отже, перелічені нами категорії перебувають у відношенні взаємозалежності та ієрархії. Право на судовий захист можна визначити як загальну конституційну гарантію; доступність правосуддя – як умову його практичної реалізації; рівність учасників процесу – як конкретний принцип, що забезпечує ефективність і справедливість реалізації як права на судовий захист, так і доступності правосуддя.

У контексті досліджуваної нами теми слід також звернути увагу на істотну важливість для належного забезпечення кримінальних процесуальних прав вразливих категорій осіб таких засад кримінального провадження як диспозитивність, забезпечення права на захист та повага до людської гідності, передбачених статтями 11, 20 та 26 КПК відповідно. Диспозитивність у кримінальному процесі полягає в забезпеченні гнучкості і наданні сторонам можливості більш активно впливати на хід провадження, водночас надаючи суду роль арбітра, а не ініціатора всіх процесуальних дій. За таких умов, вразливим учасникам кримінального провадження гарантується право на свій розсуд обирати додаткові процедури захисту своїх прав, у межах, передбачених чинним законодавством. Принцип забезпечення права на захист є критично важливим, оскільки

без належної правової підтримки вразливі учасники провадження ризикують бути позбавленими ефективного захисту. Реалізація цього принципу вимагає індивідуалізованого підходу до учасників процесу, з урахуванням їхніх особливостей, а також застосування додаткових процесуальних гарантій. Принцип поваги до людської гідності носить найбільш декларативний характер з-поміж усіх розглянутих нами, втім його значущість не є менш вираженою, адже у випадку застосування до вразливих категорій осіб, він певною мірою розширює їхні процесуальні можливості. Наприклад, неповнолітні, особи з психічними розладами або фізичними вадами потребують адаптованих процедурних умов, щоб не зазнавати додаткового стресу та не бути обмеженими у праві на ефективну участь у процесі (Тищенко О.І., 2024).

Приписи частин другої – четвертої статті 29 КПК дозволяють особам, які не володіють або недостатньо бути повідомленими про підозру, давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді та вчиняти інші процесуальні дії, передбачені законом рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому КПК (КПК, 2012). Мовні гарантії у кримінальному провадженні забезпечують рівність учасників процесу та фактично реалізують права окремої категорії осіб на захист та доступ до правосуддя. Справедливим є твердження, що можливість користування рідною мовою є умо-

вою ефективною участі особи у провадженні, адже лише за таких умов вона здатна усвідомлено реалізовувати свої процесуальні права (Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін, 2019).

2. Вразливі учасники кримінального провадження та особливості реалізації їхніх прав

Кримінальне процесуальне законодавство прямо не визначає поняття «вразливі особи» з мотивів неоднозначності його трактування та різномірного кола суб'єктів до яких можна застосовувати це визначення. Однак, замість єдиної легальної дефініції та уніфікованого підходу до регламентації особливостей захисту прав свобод та законних інтересів розглядуваної нами категорії осіб, законодавець застосовує фрагментарне регулювання конкретних процедур і практик, учасниками яких є вразливі особи.

Так, окремі норми КПК України забезпечують реалізацію додаткових процесуальних гарантій для певних категорій осіб, які можуть бути віднесені до вразливих. Йдеться, зокрема, про неповнолітніх (глава 38 КПК), потерпілих від деяких видів злочинів (ст. 56 КПК), осіб з психічними та фізичними вадами (ст. 52, 69, 71 КПК), свідків, які перебувають під загрозою (ст. 66, 352 КПК), а також іноземців чи осіб, які не володіють державною мовою (ст. 29, 68 КПК).

Для більш ґрунтовного осмислення поставленої проблеми проведемо класифікацію вразливих учасників відповідно до нормативного регулювання чинного законодавства (у таблиці 1).

Таблиця 1

Класифікація вразливих учасників кримінального процесу

Категорії вразливих осіб	Характеристика	Процесуальний наслідок	Правова база
Неповнолітні (діти та підлітки)	процесуальні особливості спрямовані на захист психологічної стійкості неповнолітнього, участь законного представника, педагога, психолога, обмеження тривалості допиту, спеціальні підходи до повідомлення і виклику	застосування спеціального порядку допиту, забезпечення участі представників, особливості судового розгляду	глава 38 КПК; ст. 484–499) та спеціальні норми щодо допиту і участі законних представників (зокрема ст. 226, ст. 491 та ін.)
Особи з ознаками психічного розладу або сумнівною осудністю	основна ознака – наявність медичних даних або поведінкових проявів, що дають підстави сумніватися в осудності особи; процесуальний статус (обмежена осудність/неосудність) та можливість застосування специфічних примусових або лікувальних заходів.	призначення психіатричної експертизи, оцінка здатності особи усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними, можливість відкладення слідчих чи судових дій або застосування спеціальних засобів захисту	загальні положення про судові експертизи (ст. 242) і норми про психіатричну експертизу (ст. 509), що регламентують підстави й обов'язок органів провадження ініціювати експертизу
Особи, які не володіють державною мовою (іноземці, особи без громадянства, мовні меншини)	мовний бар'єр є процедурною перешкодою для розуміння обвинувачення, участі у допитах і захисті; реальна доступність правосуддя у таких випадках вимагає забезпечення перекладу/тлумача	надання перекладача, право здійснювати процесуальні дії рідною чи іншою мовою, оформлення процесуальних документів у встановленому порядку	ст. 29 КПК (мова, якою здійснюється кримінальне провадження) та суміжні положення про забезпечення перекладу і права на виступ рідною/іншою мовою (ст. 68).
Потерпілі від сексуальних злочинів, жертви домашнього насильства та інші категорії, що вимагають захисту від вторинної віктимізації	особи, які зазнали насильницьких злочинів, мають підвищену потребу в заходах захисту інформації, конфіденційності та особливих режимах допиту.	застосування заходів щодо захисту інтересів потерпілих, обмеження доступу до інформації, спеціальні умови допиту та взаємодія зі службами підтримки	норми КПК, що регулюють права потерпілого (ст. 56), а також спеціальні акти (наприклад, Закон України про запобігання та протидію домашньому насильству)
Категорії, які звільнені від примусових заходів	правове обмеження примусових засобів для певних суб'єктів з огляду на їхній фізичний/соціальний стан	неможливість застосування приводу до перелічених категорій; необхідність використовувати інші, більш легкі способи забезпечення явки чи участі в слідчих діях	Правова база: ст. 140 КПК (привід) – у частині третій перелічено категорії, до яких привід свідка не може бути застосований (неповнолітні, вагітні жінки, інваліди I–II груп, особи, які одноосібно виховують дітей віком до 6 років або дітей з інвалідністю тощо).

Як бачимо, аналіз класифікації за декількома критеріями вразливих осіб в кримінальному процесуальному розумінні дає змогу оцінити варіативність та різноманітність законодавчо гарантованих процедур та механізмів захисту конкретних індивідів, які підпадають під ті чи інші ознаки. У рамках доктринального осмислення відповідних норм чинного КПК Можемо визначити такі види кримінальних процесуальних вразливостей:

- Статусна (юридично встановлена) вразливість. Особа має певний соціальний статус, закріплений юридично і офіційно оформлений.

- Медико-психологічна вразливість. Підставою стає стан здоров'я або психічний стан, що обґрунтовується медичною документацією або експертними висновками.

- Рольова/функціональна вразливість. Пов'язана із процесуальною роллю особи (потерпілий, свідок, підозрюваний).

- Мовна/комунікаційна вразливість. Визначається фактом нездатності особи сприймати або висловлюватися мовою кримінального провадження.

- Ситуативна (контекстуальна) вразливість. тимчасове становище (шок, травма, ізоляція тощо), яке сторони і суд мають враховувати при застосуванні загальних і спеціальних норм.

Практичними наслідками проведеної класифікації є визначення прогалин у правовому регулюванні кримінальних процесуальних прав і свобод вразливих категорій осіб.

Так, наприклад, можна дійти висновку, що глава 38 КПК не повною мірою регламентує участь захисника у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. Як зазначає О.В. Ільченко: «у КПК відсутнє нормативне закріплення рівня компетенції такого суб'єкта провадження хоча, зважаючи на закріплене право «особливого захисту неповнолітнього», правова допомога даним суб'єктам провадження повинна надаватися лише висококваліфікованими фахівцями».

У той же час, недостатньо детально, на нашу думку, прописані й положення статті 68 КПК щодо залучення перекладача для цілей кримінального провадження. Так, невіршеними залишаються питання щодо критеріїв професійності відповідних спеціалістів, їх відповідальності, особливостей роботи під час негласних слідчих розшукових дій тощо.

Висновки. Проведене нами дослідження дозволяє дійти висновку, що забезпечення прав вразливих учасників кримінального провадження є одним з ключових елементів реалізації права на судовий захист, принципів доступності правосуддя та рівності учасників кримінального провадження перед законом і судом.

Відсутність уніфікованого визначення поняття «вразливі особи» в кримінально-процесуальному законодавстві України зумовлює «розпорошеність» правовстановлюючих норм по КПК й певною мірою ускладнює правове регулювання відповідних питань, що в свою чергу актуалізує потребу проведення доктринальних узагальнень. Натомість, аналіз норм КПК та практики їх застосування дозволяє виокремити різні види кримінальних процесуальних вразливостей, кожна з яких обумовлює потребу в спеціальних (унікальних) процесуальних гарантіях для окремих категорій суб'єктів кримінального процесу.

Сучасна нормативна база закладає підвалини захисту прав окремих категорій вразливих учасників, проте не позбавлена прогалин, зокрема щодо рівня компетентності захисників у провадженнях за участі неповнолітніх, належного нормативного регулювання діяльності перекладачів тощо. Ці прогалини істотно впливають на ефективність реалізації конституційних гарантій і створюють ризик лише формального, а не реального забезпечення рівності сторін.

Отже, удосконалення правового регулювання має ґрунтуватися на комплексному підході, який передбачатиме як розширення й конкретизацію законодавчих норм, так і впровадження практичних механізмів їх реалізації. У центрі таких змін повинна перебувати ідея, що формальна рівність є недостатньою для осіб, які перебувають у вразливому становищі, адже їх потреби є якісно й кількісно більшими, специфічними у кожному індивідуальному випадку порівняно із особами, які підпадають під дію загальних норм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. Київ, 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.08.2025).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Урядовий кур'єр. 2012. № 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#996> (дата звернення: 08.08.2025).
3. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (з протоколами) (Сіропейська конвенція з прав людини). Рим, 1950. Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 08.08.2025).
4. Благута Р. І., Гуцуляк Ю. В., Дуфенюк О. М. та ін. Кримінальний процес: підручник. Львів: ЛДУВС, 2019. 76 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2819/3/кримінальний%20процес%20ч.%201.pdf> (дата звернення: 08.08.2025).
5. Ільченко О. В. Ткаченко О. А. До питання специфіки кримінальних проваджень щодо неповнолітніх. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. Том 3 № 81 (2024). 85 с. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/301855> (дата звернення: 08.08.2025).
6. Овчаренко Н. А. Вокальна методологія: до проблеми системного дослідження. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2020. № 3. С. 166–170. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3136/Ovcharenko%20N.%20Vocal.pdf?isAllowed=y&sequence=1> (дата звернення: 08.08.2025).
7. Тищенко О. І. Кримінальне провадження за участю осіб, які страждають на психічні розлади. 2024. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2819/3/кримінальний%20процес%20ч.%201.pdf> (дата звернення: 08.08.2025).
8. Юридична газета. Системні порушення права на справедливий суд в Україні: аналіз опитування ІАС ISHR [Електронний ресурс]. Вип. від 13.03.2025. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/sistemni-porushennya-prava-na-spravedliviy-sud-v-ukrayini-analiz-opituvannya-iac-ishr.html> (дата звернення: 08.08.2025).
9. Справа ЄСПЛ Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands, 1993 [Електронний ресурс]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57850%22%5D%7D> (дата звернення: 08.08.2025).
10. Справа ЄСПЛ [Електронний ресурс]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-68224%22%5D%7D> (дата звернення: 08.08.2025).

REFERENCES:

1. Konstytutsiia Ukrainy. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1996, No. 30, p. 141. Kyiv, 1996. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text> (date of access: 08.08.2025).

zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text (data zvernennia: 08.08.2025).

2. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 r. № 4651–VI. Uriadovyy kur'yer. 2012. № 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#996> (data zvernennia: 08.08.2025).

3. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (with protocols) (European Convention on Human Rights). Rome, 1950. The Convention was ratified by Law No. 475/97-BP of 17.07.97 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (access date: 08.08.2025).

4. Blahuta R. I., Hutsulyak Yu. V., Dufen'iuk O. M. ta in. Kryminal'nyy protses : pidruchnyk. Lviv : LDUVS, 2019. 76 s. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2819/3/кримінальний%20процес%20ч.%201.pdf> (data zvernennia: 08.08.2025).

5. Ilchenko O. V. Tkachenko O. A. On the issue of the specificity of criminal proceedings against minors. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. Volume 3 No. 81 (2024). 85 p. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/301855> (data zvernennia: 08.08.2025).

6. Ovcharenko N. A. Vokal'na metodolohiia: do problemy systemnoho doslidzhennia. Visnyk Natsional'noyi akademiyi kerivnykh kadriv kultury i mystetstv : nauk. zhurnal. 2020.

№ 3. S. 166–170. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3136/Ovcharenko%20N.%20Vocal.pdf?isAllowed=y&sequence=1> (data zvernennia: 08.08.2025).

7. Tyshchenko O. I. Kryminal'ne provadzhennia za uchastiu osib, yaki strazhdaiut' na psykhični rozlady. 2024. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2819/3/кримінальний%20процес%20ч.%201.pdf> (data zvernennia: 08.08.2025).

8. Yurydychna hazeta. Systemni porushennia prava na spravedlyvyy sud v Ukraini: analiz opytuvannia IAC ISHR [Elektronnyy resurs]. Vyp. vid 13.03.2025. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/sistemni-porushennya-prava-na-spravedliviy-sud-v-ukrayini-analiz-opituvan-iac-isshr.html> (data zvernennia: 08.08.2025).

9. Sprava YESPL Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands, 1993 [Elektronnyy resurs]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57850%22%5D%7D> (data zvernennia: 08.08.2025).

10. Sprava YESPL [Elektronnyy resurs]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-68224%22%5D%7D> (data zvernennia: 08.08.2025).

Стаття надійшла до редакції 29.08.2025

Рекомендована до друку 08.09.2025

Опублікована 01.10.2025